

- درس امروز توسط یک تن از شاگردان طوری معرفی شود، که تشریحاتش جوابگوی سؤالهای زیر باشد:
۱. شاه عبدالله بدخشی کی بود؟
  ۲. در مورد تحصیلات و فعالیت‌های بدخشی چه می‌دانید؟
  ۳. او در کجا و در کدام سال وفات یافت؟
  ۴. او چه کارهایی را انجام داد؟
  ۵. آثار او را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
- در پایان، سؤالها از چند شاگرد دیگر پرسیده شود.

شاه عبدالله یمگی بدخشی

شاه عبدالله یمگی بدخشی یکی از چهره‌های بارز ادبیات کشور، فرزند محمد سید خان در سال ۱۲۹۱ هـ.ش. در جرم بدخشان چشم به جهان گشود؛ وی تعلیمات نخست را تا صنف چهارم در مکتب رشدیه زادگاهش فرا گرفت؛ سپس مقدمات زبان عربی و علوم دینی را آموخت و جهت آموزش بیشتر رهسپار کابل گردیده و در لیسه‌ی غازی شامل شد. بار نخست در سال ۱۳۰۸ هـ.ش. به حیث خزانه دار جرم، کارمند گمرک در زیباک و تالقان به کار گماشته شد و پس از یک سال در ریاست تنظیمه‌ی ولایت قطن و بدخشان به کتابت گماشته شد؛ در سال ۱۳۱۲ هـ.ش. در آنجا مدیر

تحریرات شد. در سال ۱۳۱۶ هـ.ش. صدراعظم کشور او را به کابل فرا خواند و شاه عبدالله تا سال ۱۳۲۶ هـ.ش. در صدارت عظمی و وظیفه‌ی مدیریت داشت. وی از فاکولته‌ی حقوق و علوم سیاسی فارغ التحصیل شد. چندی بعد عضو انجمن ادبی کابل گردید.

وی به زبان‌های دری، پشتو، اردو، عربی و انگلیسی آشنایی داشت و در میان روشنفکران از محبوبیت زیادی برخوردار بود. یمگی پس از برکناری امان الله خان، به جرم طرفداری از او، در خان آباد زندانی شد. بعد از آن سال‌ها در تبعید به سر برد و در سال‌های پایانی عمر، به بیماری سل مبتلا شد، برای درمان به هند سفر کرد و چند بار هم در شفاخانه‌ی علی آباد بستری گردید و در سال ۱۳۲۷ هـ.ش. در سن ۳۶ سالگی و فات یافت. جسدش را در مرکز

جرم بدخشان انتقال داده در گورستان آبایی اش به خاک سپردند.

آثار شاه عبدالله یمگی بدخشی

۱. ارمغان بدخشان: این اثر نخستین اثر شاه عبدالله است، که در سال ۱۳۱۱ هـ. ش. در باره شاعران بدخشان نگاشته شده است؛ این تذکره در سه جلد به نشر رسید. بار دیگر به کوشش فرید «بیژند» با نگارش مقدمه کوتاه و افزایش معرفی چند تن از شعرای متأخر در سال ۱۳۶۷ هـ. ش. به تیراژ دو هزار نسخه در مطبعه کابل به چاپ رسید.

۲. فرهنگ علما و فقهای افغانستان: این اثر شناسنامه ۳۲۴ تن از رجال نامور، دانشمند، فقیه محدث، عارف و پیشوای مذهبی است، که از زمان امام ابو حنیفه (رح) تا سده هفتم هجری قمری را در بر می‌گیرد. وی می‌خواست این فرهنگ را به معاصران خود بکشانند؛ اما مرگ مجال تکمیل آن را برایش نداد و این اثر ناتمام ماند.

از سبک و شیوه نگارش آن چنین بر می‌آید که این اثر به صورت دایرة المعارف به ترتیب الفبا نوشته شده است. یمگی در تألیف این اثر بیشتر از کتب و مآخذ عربی استفاده کرده است.

۳. تاریخ یفتلی‌ها: این اثر یک تحقیق تاریخی می‌باشد که نویسنده دوران امپراتوری یفتلی‌ها را در آن بررسی کرده است.

۴. قاموس زبان‌های آریایی افغانستان: این کتاب، فرهنگ لغات زبان‌های پامیری می‌باشد که در دو جلد ترتیب شده است. جلد نخست آن شامل واژه‌گان لهجه‌های (گویش‌های) موجود پامیری (اشکاشمی، منجی، زیباکی، روشانی و شغنی) بوده. این مجلد از طرف ریاست «پشتو تولنه» به نام «د افغانستان د ځینو ژبو او لهجو قاموس» در سال ۱۳۳۹ هـ. ش. با افزایش واژه‌های پشتو به جای معادل عربی آن‌ها در کابل به چاپ رسیده است.

شاه عبدالله بدخشی مقدمه شیوایی در مورد اسلوب تحقیق زبان‌ها و علم زبان‌شناسی معاصر و رشته بندی آن به ویژه زبان‌شناسی مقایسه‌ی نوشت که می‌توان با استفاده از آن پیوندهای کهن سال مردمان گوناگون و وجوه مشترک زنده‌گی آن‌ها را که در گذشته‌های دور با هم اشتراکاتی داشته اند؛ رد یابی کرد. جلد دوم در شرح واژه‌گان شغنی، پراچی و پشه‌یی می‌باشد، که تا هنوز به چاپ نرسیده است. افزون برین مقاله‌ها و نوشته‌هایی نیز از او به صورت جداگانه در مجله‌های کابل و آریانا به چاپ رسیده است.

یمگی مانند سایر ادبای بدخشان ذوق شعری هم داشت، که یکی از غزل‌هایش را به گونه نمونه می‌خوانیم:

عاشق موی میان و گل رخسار تو نیست	غیر من هیچ کسی تشنه دیدار تو نیست
یکدلی نیست که زین واسطه افگار تو نیست	لاله تنها نبود خون به دل از شوق رخت
فتنه‌ها نیست که در دیده بیدار تو نیست	نگه مست تو تاراج دل زارم کرد

ماه من شهرت رویت به جهان شور افگند   چه حوادث که در این صفحه رخسار تو نیست
واله حسن جهان سوز تو خوبان جهان   کو عزیزی که در این مصر خریدار تونیست
رسته از تربت یمگی به تماشای تو گل
چه توان کرد در این منظره آثار تو نیست

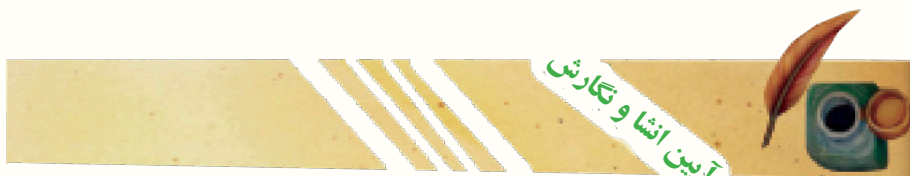
* یمگان یکی از دره‌های سرسبز و خوش آب و هوای بدخشان است. این ساحه از کوه‌های انجمن، سرچشمه دریای کوچکه آغاز میابد و تا شهرک جرم بدخشان ۱۵۴ میل فاصله را در بر می‌گیرد. در جنوب آن نورستان و در جنوب غربش پنجشیر واقع است. کان لاجورد در دره کران در انتهای جنوبی آن که از سالیان دراز بدین سو مورد استفاده قرار دارد، بیش از همه آن را معروف ساخته است. روزگاری یکی از شاخه‌های اساسی شاهراه ابریشم یمگان و حوالی آن بوده است که بخارا، هندوستان، چین و کابل را باهم وصل می‌کرد و اهمیت استراتژیک تجارتی داشت. از دیر زمان گاه شاهان محلی و زمانی زمامداران خراسان ماوراءالنهر و هندوستان بر آن حکم می‌راندند.

* شاه محمد سعید خان، از معززین بدخشان بود؛ در دوره امانی حاکم درواز و هواخواه نهضت مشروطه به شمار می‌رفت.

بیاموزیم

۱. شاه عبدالله یمگی بدخشی فرزند محمد سعید خان در سال ۱۲۹۱ ه.ش. در جرم بدخشان چشم به جهان گشود.
۲. یمگی تعلیمات ابتدایی را در زادگاهش فرا گرفت؛ سپس مقدمات زبان عربی و علوم دینی را آموخت و تحصیلاتش را در لیسه غازی کابل به پایان رسانید؛ سپس از فاکولته حقوق و علوم سیاسی فارغ‌التحصیل شد.
۳. یمگی با وجود سرگرمی‌های امور اداری لحظه‌یی از تحقیق و آموزش باز نمی‌ایستاد. وی به زبان‌های دری، پشتو، اردو، عربی و انگلیسی آشنایی داشت.
۴. شاه عبدالله پس از بر کناری امان الله خان، به جرم طرفداری از او، در خان آباد زندانی شد. بعد از آن سال‌ها در تبعید به سر برد و در سال ۱۳۲۷ ه. ش. در سن ۳۶ سالگی وفات یافت.

۵. آثار شاه عبدالله یمگی بدخشی عبارت اند از: ارمغان بدخشان، فرهنگ علما و فقهای افغانستان، تاریخ یفتلی‌ها، قاموس زبان‌های آریایی افغانستان، حقوق در اسلام و افزون برین مقالات و نوشته‌هایی نیز از او به صورت جداگانه در مجله‌های کابل و آریانا به چاپ رسیده است.

توجه به املا در نگارش: یکی از مهمترین و عمده ترین موضوعات در نگارش درست نوشتن کلمه‌ها می‌باشد. هرگاه به املا توجه صورت نگیرد؛ معنای کلمه‌ها و جمله‌ها تغییر کرده باعث پراکنده‌گی در نوشته ما می‌گردد؛ خواننده به مشکل مواجه شده معنای درست متن را گرفته نمی‌تواند. در املائی واژه‌ها و وصل و فصل ترکیب‌ها باید دقت داشته باشیم و هرگز لغاتی که املائی درست آن‌را نمی‌دانیم، به کار نبریم یا به کتاب لغت مراجعه نماییم. گاهی تلفظ نادرست هم موجب اشتباه در املا می‌گردد.

چند راهنمایی برای املائی کلمه‌ها

فعل‌هایی که با (ا) شروع می‌شود؛ مانند: «افکنند، انداختن، اندوختن، افراشتن، افتادن» هرگاه با جزء پیشین «ب» یا «ن» همراه شود، حرف (ا) به صورت «ی» در می‌آید:

ب + افکندم بیفکندم

ب + انداختیم بینداختیم

ب + اندوز بیندوز

ب + افتادند بیفتادند

ب + افزود بیفزود

فعل‌هایی که با (آ) شروع می‌شوند؛ مانند: «آمدن، آوردن، آسودن، آراستن، آشامیدن و آلودن» هنگام پیوستن به جز پیشین «ب» علامت مد آن به «ی» تبدیل می‌شود:

ب + آمد بیامد

ب + آوردیم بیاوردیم

ب + آلودند بیالودند

چنین نویسیم

چنین بنویسیم

سؤال	سؤال
مسأله	مسئله
هیأت	هیئت
جرأت	جرئت
مسؤول	مسئول
زکات و صلوات	زکوة و صلوة
داوود، کاووس	داود، کاوس
طاووس	طاوس

کار گروهی و سخنرانی

۱. شاگردان به دو گروه تقسیم شوند و در رابطه به شخصیت و فعالیت‌های شاه عبدالله یمگی بدخشی، یک گروه از گروه دیگر پرسش‌هایی طرح نمایند.
۲. یک نفر از شاگردان به نوبت در مورد اهمیت آثار شاه عبدالله بدخشی سخنرانی نمایند.
۳. شاگردان به دو گروه تقسیم شوند و در باره این که چگونه می‌توانند نشانه‌گذاری را در نگارش مراعات نمایند، با هم بحث و گفتگو نموده؛ سپس از هر گروه یک نفر نتیجه را به دیگران بیان کند.

املا و نگارش

۱. متنی را که توسط معلم محترم خوانده می‌شود، املا بنویسید.
۲. در باره تصویر زیر در کتابچه‌های تان یک متن ادبی بنویسید و در آن نشانه‌گذاری را رعایت نمایید.

منظره ولایت بدخشان

۱. شاه عبدالله بدخشی کی بود؟
۲. در مورد تحصیلات و فعالیت‌های شاه عبدالله بدخشی چه می‌دانید؟
۳. شاه عبدالله چرا زندانی شد؟
۴. قاموس زبان‌های آریایی افغانستان اثر کیست و در چند جلد نگاشته شده است؟
۵. ارمغان بدخشان در برگیرنده کدام موضوع می‌باشد؟
۶. نشانه‌گذاری در نگارش چه اهمیت دارد؟
۷. هرگاه در نگارش توجه به املا صورت نگیرد با چه مشکل روبه رو خواهیم شد؟

۱. یک تن از شخصیت‌های ادبی و فرهنگی کشور را که در متن، نامی از آن‌ها برده شده است نظر به علاقمندی تان معرفی نمایید.
۲. این بیت را به حافظه بسپارید:
ره نیک مردان آزاده‌گیر
چو ایستاده بی، دست افتاده‌گیر
سعدی
۳. متن کامل درس بعدی را خوانده و برای معرفی آن در روز آینده آماده‌گی بگیرید.